

Vad är det att åldras? En etnologisk studie av åldrande, kropp och materialitet

Åsa Alftberg

Institutionen för kulturvetenskaper, avdelningen för etnologi, Lunds universitet, Box 117, 221 00 Lund. E-post: asa.alftberg@kultur.lu.se.

Avhandlingen syftar till att utforska hur kulturella föreställningar och normer, i samverkan med kroppsliga förändringar, formar upplevelsen av att åldras. Det empiriska materialet består av intervjuer och deltagande observationer med tolv kvinnor och män mellan 80 och 90 år, samt en frågelista utskickad från Folklivsarkivet i Lund. Den teoretiska utgångspunkten är ett fenomenologiskt perspektiv, vilket belyser hur vardagens materialitet, det vill säga ting, platser och rutiner, kan betraktas som existentiella redskap som är delaktiga i skapandet av mening.

Avhandlingen visar hur åldrande och ålderdom uppfattas som synonymt med sjukdom och ohälsa, vilket påverkar hur människor ser på att bli äldre och hur man ska leva som pensionär. Då hög ålder betraktas som en hälsorisk, leder detta till att äldre individer per automatik åläggs (större) ansvar för en hälsosam och hälsofrämjande livsstil. I motsats till vissa andra riskgrupper kan åldrande och ålderdom inte väljas bort. Däremot kan valet sägas handla om hur man bör åldras. Äldre människor förväntas ta ansvar för att åldras på "rätt" eller "normalt" sätt, i handling och beteenden.

Men den levda erfarenheten av att åldras innebär också att möta vardagliga situationer på nytt sätt. På grund av den åldrande kroppen blir självklara rutiner, ting och platser synliga och något som individen måste reflektera över för att kunna hantera. Användandet av vardagliga före-

mål blir en måttstock på hur mycket man har åldrats genom att de visar på vad man fortfarande klarar av, eller motsatsen, det man inte längre kan utföra. Ting och rutiner blir därmed en övervakare av normalitet. Åldrandet medför också ofta att nya ting introduceras i syfte att kompensera den åldersförändrade kroppen, till exempel en rollator eller en hörapparat. Dessa föremål associerar till ålderdomens förväntade förfall och att införliva sådana objekt i det dagliga livet innebär att ta på sig en identitet som "gammal", vilket kan kännas främmande.

Avhandlingens slutsats är att åldrandet framhäver existentiella frågor om identitet och självbild, frågor som formas av kulturella föreställningar, normer och värderingar.